

Rola społeczeństwa w zarządzaniu zasobami leśnymi przyrody

Andrzej Grzywacz

Konferencja pt. „Możliwości wykorzystania sektora
leśno-drzewnego w rozwoju kraju”

Sękocin Stary, 24-25 października 2012 r.

W tym roku mija 40 lat od ogłoszenia w Sztokholmie Deklaracji Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie ochrony środowiska (z dnia 16 czerwca 1972 r.), popularnie zwanej **Deklaracją Sztokholmską**. Stwierdzono tam między innymi, że **„Człowiek ma podstawowe prawo do wolności, równości i odpowiednich warunków życia w środowisku, którego jakość powinna zapewniać życie w godności i dobrobycie, ale człowiek też ponosi wielką odpowiedzialność za ochronę i kształtowanie środowiska dla obecnych i przyszłych pokoleń”**

Ta doniosła deklaracja zapoczątkowała uświadamianie społeczeństw, że mają prawo do decyzji w sprawach środowiska i że ponoszą odpowiedzialność za jego stan, a nie tylko przedstawiciele władz i specjaliści z tego zakresu. Zwrócono również uwagę, że społeczeństwa często lepiej są zorientowane w potrzebach i problemach środowiska lokalnego niż różne szczeble administracji państwa, zachęcano w deklaracji do podejmowania przez szerokie kręgi obywateli działań w tym względzie.

Do innych ważniejszych aktów międzynarodowych dotyczących roli i udziału społeczeństwa w ochronie środowiska należy zaliczyć: **Deklarację z Rio (1992)**, **Agendę 21 (1992)**, **Konwencję z Aarhus** o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach ochrony środowiska (1998). W Polsce problematykę tę reguluje **Ustawa z dnia 3 października 2008 r.** o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U.nr. 199, poz. 1227)

Udział społeczeństwa w zarządzaniu zasobami leśnej przyrody ma na celu wzrost wiedzy i świadomości o roli lasów i leśnictwa oraz o stosowaniu zasad zrównoważonego rozwoju (trwałości utrzymania lasów i ich powszechnej ochrony, ciągłości użytkowania wszystkich funkcji, dóbr i pożytków, powiększania zasobów); zwiększenie zaufania do administracji leśnej i społecznego poparcia dla podejmowanych przez nich decyzji i działań; wzmocnienie jawności podejmowania decyzji; kontrolę społeczną nad planowaniem oraz wykonywaniem zadań z zakresu zagospodarowania i użytkowania lasu oraz ochrony leśnej przyrody.

Rola społeczeństwa w zarządzaniu lasami może być realizowana poprzez zapewnienie swobodnego dostępu do ekosystemów leśnych oraz pełnej informacji o nich; poprzez edukację leśną; umożliwienie przedstawienia swoich poglądów, potrzeb i oczekiwań, a także zapewnienie możliwości składania wniosków i skarg na niespełnienie ich praw dotyczących dostępu; o występujących nieprawidłowościach, mało skutecznych działaniach administracji lub zaniechaniu potrzebnych zabiegów ochronnych.

Prawne możliwości udziału społeczeństwa w ochronie zasobów leśnej przyrody wynikają z następujących ustaw:

- o lasach (1991, wielokrotnie nowelizowana) Dz. U. 91.101.444
- o ochronie przyrody (2004, wielokrotnie nowelizowana) Dz. U. nr. 92, poz. 880
- o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (2008) Dz. U. nr. 199, poz. 1227

Ustawa o lasach stwierdza, że „**Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa są udostępniane dla ludności**”, a także „**udostępniane są do zbioru płodów runa leśnego**”. Nie ma innej w naszym kraju organizacji gospodarczej tak masowo udostępnionej, powszechnie odwiedzanej, całościowo penetrowanej przez miliony osób rocznie, jak PGL Lasy Państwowe.

Różne formy turystyki i rekreacji w lasach, popularne zbiory płodów runa leśnego, wyjątkowo liczny udział dzieci, młodzieży i osób dorosłych w edukacji leśnej, udział w różnorodnych akcjach: zalesień, dokarmiania zwierzyny, „Sprzątanie świata”, „Święta lasu”, itd. – pozwalają wszechstronnie zapoznać się ze sposobami prowadzenia gospodarki leśnej i ochrony przyrody, umożliwiają swobodne przekazywanie uwag, skarg, próśb do prasy, internetu, administracji leśnej, rządowej i samorządowej, organizacji i ruchów ekologicznych.

Możliwości udziału społeczeństwa wynikające z ustawy o ochronie przyrody:

- opiniowanie tworzenia obszarów Natura 2000
  - projekty planów ochrony PN, RP, PK,
  - konsultowanie aktów prawnych z zakresu ochrony przyrody,
  - udział w państwowych organach i instytucjach zajmujących się ochroną przyrody,
  - otaczanie opieką istniejących chronionych obszarów, obiektów i gatunków,
  - zgłaszanie nowych obiektów do objęcia ochroną,
  - wykup (dzierżawa, umowa użyczenia) i ustanawianie własnych obiektów ochronnych,
  - udział w programach czynnej ochrony gatunków,
  - interwencje przyrodnicze,
  - edukowanie własnych członków i społeczeństwa,
  - opiniowanie utworzenia parku narodowego, zmiany jego granic lub likwidacji,
  - uzgodnienia przy tworzeniu, zmianie granic lub likwidacji PK, OChK,
  - plany zadań ochronnych i plany ochrony Natura 2000
- (samorządy lokalne, organizacje pozarządowe, poszczególni obywatele)

Udział (członkostwo) społeczeństwa w organach opiniodawczo-doradczych:

- Państwowa Rada Ochrony Przyrody (1)
- Regionalna Rada Ochrony Przyrody (16)
- Rada Naukowa Parku Narodowego(23)
- Rada Naukowa Parku Krajobrazowego (121)
- Rada Naukowo-Społeczna Leśnego Kompleksu Promocyjnego (25)

Otaczanie społeczną opieką istniejących obiektów chronionych

Wyspy na jeziorze Bytyńskim, Meteoryt Morosko, rezerwat ornitologiczny Beka, użytki ekologiczne – Białe Błota, Stójło, ochrona pomników przyrody (np. Szkoła Podstawowa nr 18 w Koszalinie, 40 Drużyna Harcerzy „Włóczykije z Lubania”)

Zgłaszanie nowych obiektów do objęcia ochroną

Użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, pomniki przyrody, rezerваты przyrody (np. Towarzystwo Przyrodnicze Bocian, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków OTOP, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, Klub Przyrodników ze Świebodzina itd.)

Wykup i ustanawianie własnych obiektów chronionej przyrody

Stawy Kiszkowskie (finansowane przez Ministerstwo Środowiska i Ambasadę Wielkiej Brytanii, Nadleśnictwa – Babki, Gniezno, Łopuchówko, Globalny Fundusz Ochrony Środowiska ONZ – organizator PTOP „Salamandra”)

Programy czynnej ochrony gatunków z udziałem organizacji społecznych

Ochrona płomykówki, pustułki, sowy uszatej, kraski, jerzyków, gniewosza plamistego, żółwia błotnego, restytucja susła moręgowanego, reintrodukcja popielicy, ochrona cisa, kłokoczki południowej, sasanki itp.

Interwencje przyrodnicze

np. protest przeciw rozbudowie infrastruktury narciarstwa zjazdowego w Beskidzie Żywieckim, przeciw masowej turystyce w Karpatach, obwodnicy Augustowa przez Rozpudę, polowaniom w białowieskich nadleśnictwach (Pracownia na rzecz Wszystkich Istot).

Edukacja przyrodnicza

Prelekcje w szkołach, zajęcia terenowe, wystawy, konkursy, akcje zbierania śmieci w lasach, hepeningi, parady uliczne, pikiety, protesty, blokady np. Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, Klub Gaja, OTOP, PTOPI Salamandra, Klub Przyrodników, Towarzystwo Przyrodnicze Bocian, WWF, Greenpeace i inne.

Kontrola społeczna w zakresie zasobów leśnej przyrody ma bardzo zróżnicowany charakter, formy i zakres szczegółowości:

formalna – nieformalna

wewnętrzna – zewnętrzna

instytucjonalna – spontaniczna

specjalistyczna (zawodowa) – obywatelska (niezawodowa)

rzeczowa – finansowa

Nadzór nad działalnością leśnictwa i ochrony leśnej przyrody sprawują:

Minister Środowiska z Głównym Konserwatorem Przyrody,
Departament Leśnictwa i Ochrony Przyrody

Generalna i Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska (16)
nad obszarami Natura 2000 i rezerwatami przyrody w lasach.

Co roku przygotowywany jest przez LP „Raport o stanie lasów” przedkładany Rządowi i Parlamentowi RP

Sejmowa Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów
Naturalnych i Leśnictwa

Senacka Komisja Środowiska

Problematyką leśną interesują się i biorą udział w zarządzaniu i administrowaniu lasami i leśną przyrodą:

Wydziały ochrony środowiska urzędów marszałkowskich (16)

Wydziały ochrony środowiska urzędów wojewódzkich (16)

Specjalistyczne struktury starostw powiatowych (314 ziemskich i 65 grodzkich) oraz urzędów gmin (1571 wiejskich, 602 miejsko-wiejskich i 305 miejskich, łącznie 2479)

Placówki i instytucje naukowe prowadzą badania inwentaryzacje, monitoring, różnego typu obserwacje i formy zainteresowania problematyką leśną:

Komitet Nauk Leśnych PAN

Komitet Ochrony Przyrody PAN

Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym

Instytut Dendrologii PAN w Kórniku

Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu

Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie i inne placówki PAN

Wydziały Leśne wyższych uczelni (Kraków, Poznań, Warszawa, Lublin, Olsztyn, Tuchola, Hajnówka, Tomaszów Lubelski)

Towarzystwa naukowe, stowarzyszenia, organizacje ekologiczne

Polskie Towarzystwo Leśne

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa

Towarzystwo Przyjaciół Lasu

Liga Ochrony Przyrody

Polski Związek Łowiecki

oraz co najmniej kilkadziesiąt organizacji i ruchów ekologicznych o znaczeniu lokalnym, ogólnokrajowym i międzynarodowym, o bardzo zróżnicowanych celach działania, postawach i poglądach, niekiedy dość krytycznie nastawionych do leśników i leśnictwa.

Struktury Lasów Państwowych mające przedstawicieli społeczeństwa w swoich gremiach lub intensywnie współpracują ze społeczeństwem

Kolegium Lasów Państwowych

Rady Społeczno-Naukowe Leśnych Kompleksów Promocyjnych

Centrum Informacyjne Lasów Państwowych

Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie

Ośrodek Badawczo-Rozwojowy w Bedoniu

Inspekcja Lasów Państwowych

Leśna pras branżowa – Echa Leśne, Głos Lasu., Trybuna Leśnika,

Biuletyny poszczególnych RDLP (wewnętrzne), Las Polski, Poznajmy Las, Przegląd Leśniczy (zewnętrzne)

(książki, broszury, materiały instruktażowe, plakaty, filmy, strony internetowe, audycje radiowe i telewizyjne, konkursy, akcje społeczne i inne formy informacji, reklamy i promocji)

Instrukcja Urządzania Lasu (2012) jest tak skonstruowana, że daje możliwości udziału społeczeństwa na poszczególnych etapach uzgadniania i zatwierdzania Planu Urządzania Lasu dla każdego nadleśnictwa w kraju.

Rola Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej we współpracy ze społeczeństwem i samorządami lokalnymi.

Rola i udział społeczeństwa w zarządzaniu zasobami leśnej przyrody jest powszechny, znaczący, reprezentatywny i wystarczający – stan i perspektywy rozwoju zasobów przyrodniczych w lasach są obserwowane, kontrolowane i akceptowane przez społeczeństwo naszego kraju.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ